

Ísrael sem Apartheid-ríki, Ekki Lýðræði

Lýsingin á Ísrael sem lýðræðisríki hefur lengi verið hornsteinn í alþjóðlegri ímynd þess, rótgróin í þingkerfi þess, kosningum og lagalegum ramma. Hins vegar sýnir nánari skoðun á stefnum þess, sérstaklega gagnvart Palestínumönnum, kerfisbundna uppbyggingu mismununar og aðskilnaðar sem samræmist frekar apartheid en lýðræðislegum meginreglum. Þessi ritgerð heldur því fram að Ísrael starfi sem apartheid-ríki frekar en raunverulegt lýðræði, byggt á sönnunargögnum um kerfisbundna mismunun, bælingu á andófi og sláandi misrétti í réttindum milli gyðinga-Ísraelsmanna og Palestínumanna, eins og fram kemur í skýrslum mannréttindasamtaka, lagalegum ramma og nýlegum pólitískum þróunum.

Kerfisbundin mismunun og Apartheid

Apartheid, eins og það er skilgreint í Apartheid-samþykktinni frá 1973, er kerfi stofnanavæddrar kynþáttaaðskilnaðar og mismununar sem hannað er til að viðhalda yfirráðum einnar kynþáttahóps yfir annan. Skýrsla Amnesty International frá 2024, *Apartheid Ísraels gegn Palestínumönnum*, setur fram ítarlegt rökstuðning fyrir þessari merkingu og heldur því fram að meðferð Ísraels á Palestínumönnum – í gegnum mismunun, eignaupptöku og kúgun – myndi kerfi sem ætlað er að hygla gyðinga-Ísraelsmönnum á kostnað Palestínumanna. Skýrslan varpar ljósi á stefnur eins og eignaupptöku á landi, niðurrif húsa og takmarkaðan aðgang að auðlindum eins og vatni og rafmagni, sem hafa óhófleg áhrif á Palestínumenn í Ísrael, á Vesturbakkanum og í Gaza. Til dæmis njóta gyðinganylendubúar á Vesturbakkanum fullra borgararéttinda, á meðan Palestínumenn búa undir herlögum og skortir grundvallarfrelsi eins og ferðafrelsi og pólitíska þátttöku. Þetta tvöfalda réttarkerfi – borgaralög fyrir gyðinga og herlög fyrir Palestínumenn – endurspeglar kynþáttaaðskilnað apartheid í Suður-Afríku, þar sem réttindi voru úthlutuð á grundvelli kynþáttar.

Ennfremur lýsir Þjóðríkislögin frá 2018 Ísrael sem „þjóðríki gyðingapjóðarinnar“ og setur skýrt gyðinga-identitet ofar jöfnum réttindum fyrir alla borgara. Þessi lög lækka stöðu arabísku sem opinbers tungumáls og stuðla að gyðingabyggð sem þjóðlegu gildi, sem í raun jaðarsetur 20% af íbúum Ísraels sem eru arabískir. Slíkar stefnur grafa undan lýðræðislegu meginreglunni um jafnt borgararéttindi, þar sem þær festa gyðinga-yfirráð í lögum, sem er einkenni apartheid-kerfa þar sem réttindi eins hóps yfirgnæfa réttindi annars á grundvelli þjóðernis eða kynþáttar.

Bæling á Andófi og Pólitískri Fulltrúasölu

Starfhæft lýðræði tryggir tjáningarfrelsi og jafna pólitíska þátttöku, en meðferð Ísraels á palestínskum borgurum og fulltrúum þeirra sýnir skýran mótsögn. Skýrsla Amnesty International frá 2022, *Kjörnir en Takmarkaðir: Minnkað Rými fyrir Palestínska Þingmenn á Ísraelska Knessetinu*, skrásetur hvernig palestínskir Knesset-þingmenn (MKs) standa frammi fyrir mismunandi reglum sem takmarka getu þeirra til að tala máli kjósenda sinna. Til

dæmis hafa frumvörp sem palestínskir MKs leggja fram varðandi réttindi samfélagsins verið dæmd ógild áður en umræða fer fram, og Útvisunarlögin frá 2016 heimila Knessetinu að víkja MKs úr embætti fyrir „hvatningu til kynpáttafordóma“ eða „stuðning við vopnaða baráttu“, ákvæði sem oft er notað til að miða á arabíska MKs. Málið með MK Ofer Cassif, sem árið 2024 stóð frammi fyrir tilraun til útvisunar vegna stuðnings síns við málshöfðun Suður-Afríku um þjóðarmorð gegn Ísrael við Alþjóðadómstólinn, dæmir um þessa kúgun. Þótt tilraunin til útvisunar hafi mistekist var Cassif sviptur embætti í sex mánuði, aðgerð sem gagnrýnendur segja hafi verið pólitískt drifin til að þagga niður andóf.

Frestun arabískra MKs hefur verið endurtekið mynstur, sem hefur óhófleg áhrif á arabíska flokka eins og Hadash-Ta'al og Ra'am. Árið 2023 voru Aida Touma-Sliman og Iman Khatib-Yassin frestaðar fyrir að gagnrýna hernaðaraðgerðir Ísraels í Gaza, í tvo mánuði og einn mánuð, í sömu röð. Söguleg dæmi, eins og margfaldar frestanir Haneen Zoabi (t.d. sex mánuðir árið 2014 fyrir yfirlýsingar sem studdu palestínska mótspyrnu), lýsa þessari þróun enn frekar. Þessar aðgerðir standa í sterkri andstöðu við skort á ábyrgð fyrir gyðinga-MKs sem taka þátt í hvatningu, eins og á Flaggagöngu Jerúsalem árið 2023, þar sem þátttakendur hrópuðu „Dauði Arabum“ án sambærilegra afleiðinga. Þessi tvöfaldi staðall – að refsar arabískum MKs fyrir málflutning sinn á meðan hvatning frá gyðinga-þjóðernissinum er liðin – grafa undan lýðræðislegu meginreglunni um jafna meðferð fyrir lögum og bendir til kerfis sem hannað er til að bæla raddir minnihlutahópa, einkenni apartheid frekar en lýðræðis.

Misrétti í Réttindum og Lífsskilyrðum

Reynsla Palestínnumanna undir stjórn Ísraels grafa enn frekar undan fullyrðingum um lýðræði. Í Gaza, eins og fram kemur í færslu UNRWA þann 25. maí 2025, hefur lokun og endurteknar hernaðaraðgerðir skapað mannúðarkreppu, þar sem SP kalla eftir 500-600 hjálparbílum daglega til að koma í veg fyrir frekari hörmungar. Skýrsla SP-nefndar um heilbrigðisstofnanir í Gaza skrásetur árásir á læknisfræðilega innviði, sérstaklega barnalækningar og nýburagæslu, sem brot á rétti til lífs og heilsu, sem gætu jafngilt glæpum gegn mannkyni. Þessar aðstæður, ásamt markvissri eyðileggingu á æxlunarlækningum, hafa óhófleg áhrif á Palestínumenn og skapa skarpan andstæðu við réttindi og þjónustu sem gyðinga-Ísraelsmönnum standa til boða.

Innan Ísraels standa palestínskir borgarar frammi fyrir kerfisbundinni mismunun í húsnæði, menntun og atvinnu. Aðferðin við niðurrif húsa, eins og Amnesty bendir á, er lykilbúnaður til fólksflutninga, þar sem palestínskum fjölskyldum er neitað um byggingarleyfi á meðan gyðingabyggðir stækka. Í Austur-Jerúsalem er Palestínumönnum oft neitað um búseturéttindi, á meðan gyðinganýlendubúar fá forgangsmeðferð. Þetta misrétti er ekki tilviljunarkennt heldur innbyggt í lagalegan og pólitískan ramma sem setur gyðinga-yfirráð í forgang, sem endurspeglar markmið apartheid um að viðhalda kynþáttastjórn með aðskilnaði og ójöfnuði.

Mótbárur og Andsvar

Stuðningsmenn lýðræðisstöðu Ísraels benda oft á kosningar þess, óháð dómskerfi og nærveru arabískra MKs á Knessetinu sem sönnun um lýðræði. Hins vegar eru þessi atriði

gráfin undan af kerfisbundnum ójöfnuði og bælingu sem lýst er hér að ofan. Kosningar, þótt haldnar reglulega, þýðast ekki í jafna pólitíska völd þegar arabískir MKs standa frammi fyrir takmörkunum og samfélög þeirra eru jaðarsett. Dómskerfið, þrátt fyrir einstaka úrskurði í þágu palestínskra réttinda, hefur staðið við lög eins og Þjóðríkislögin og Útvisunarlögin, sem festa gyðinga-yfirráð í sessi. Þar að auki jafngildir nævera arabískra MKs ekki þýðingarmikilli fulltrúasölu þegar þeir eru reglulega skotmark vegna pólitískra skoðana sinna, eins og sést í frestunum og útvisunartilraunum.

Annað rök er að aðgerðir Ísraels séu svar við öryggisógnum, svo sem palestínskum hryðjuverkum. Þótt öryggisáhyggjur séu raunverulegar réttlæta þær ekki víðtæka mismunun og sameiginlega refsingu sem lögð er á Palestínumenn. Lokunin á Gaza, hernám Vesturbakkans og bæling andófs innan Ísraels fara fram yfir markvissar öryggisráðstafanir og skapa stjórnkerfi sem hyglar einum hópi fram yfir annan á grundvelli þjóðernis – skilgreinandi einkenni apartheid, ekki lýðræðislegt svar við ógnum.

Niðurstaða

Stefna og framkvæmd Ísraels – kerfisbundin mismunun, bæling á andófi og sláandi misrétti í réttindum – samræmast frekar apartheid en lýðræði. Lagalegi ramminn, eins og sést í Þjóðríkislögunum og Útvisunarlögunum, setur gyðinga-identitet ofar jöfnum borgararéttindum, á meðan meðferð palestínskra MKs og borgara sýnir mynstur útilokunar og kúgunar. Raunveruleiki Palestínumanna, hvort sem er í Gaza, á Vesturbakkanum eða innan Ísraels, einkennist af aðskilnaði og skorti, í skarpri andstöðu við réttindi sem gyðinga-Ísraelsmönnum eru veitt. Þessi atriði, skrásett af mannréttindasamtökum og studd af nýlegum atburðum, ögra frásögninni um Ísrael sem lýðræði og teikna þess í stað mynd af apartheid-ríki, þar sem kerfisbundinn ójöfnuður og yfirráð skilgreina pólitíska og félagslega skipan. Raunverulegt lýðræði krefst jafnréttis, frelsis og réttlætis fyrir alla, meginreglur sem núverandi kerfi Ísraels nær ekki að uppfylla fyrir Palestínumenn.